

TUTKIMUSRAPORTTI

HELSINKI

Suomenlinna C83

Arkeologinen koekaivaus

13.-28.9.2016

AKDG 4903:18

ARKISTO- JA TIETOPALVELUT | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

PETRO PESONEN

Tiivistelmä

Suomenlinnan linnoituksen Iso Mustasaassa tehtiin syksyllä 2016 koekaivauksia rakennuksen C83 (tykistökasarmi, Vaasan kasarmi) seinustalla rakennuksesta tekeillä olevan taloteknisen selvityksen tueksi. Koekaivausten tarkoituksena oli saada tietää mitä kosteusongelmaisen talon sokkelin kohdalla on. Samalla saataisiin tietoa mahdollisia tulevia putki- ja kaivoasennuksia varten. Arkeologisena tavoitteena oli myös saada selville kuinka lähelle talon sokkeliä Suomenlinnassa monessa paikassa erottuva tumma purkujätteen sekinainen kulttuurikerros ulottuu. Rakennus C83 on alun perin rakennettu kasarmiksi vuosina 1849-1853, missä käytössä se oli vuoteen 1964. Vuosina 1972-1974 talo on korjattu asuinkäyttöön. Alueella on sijainnut aiempia rakennuksia sekä ruotsalais- että venäläiskaudella.

Koekuoppia kaivettiin viisi kappaletta, yhteispinta-alaltaan 6,55 m². Kuopista kolme sijaitsi talon länsiseinustalla, yksi pohjois- ja yksi itäseinustalla. Kuopat kaivettiin 1-1,3 metrin syvyyteen ja ne dokumentoitiin valokuvaamalla, piirtämällä ja mittaamalla. Rakennuksen seinän viereen on (mahdollisesti 1970-luvulla) tehty betonisokkeli, ympäröivät maat on vaihdettu ja täyttöhiekkaan on asennettu salaojaputki. Sokkeli ja putki on suojattu vuorivillalla. Erityisesti talon länsiseinustan pohjoisosassa maa oli putkien alapinnalta lähtien hyvin märkää ja vesi vaikutti valuvan kallion pintaa pitkin talon perustuksia kohti. Tämä viittaa siihen, että salaojitus on erityisesti täällä epäonnistunut.

Selvää, ehjää kulttuurikerrosta ei koekuopilla tavoitettu, ei myöskään mitään kasarmia vanhempien rakenteiden jäännöksiä. Vaikuttaa siltä, että salaojituksen ja uuden sokkelin teon yhteydessä maat on kokonaan tai lähes kokonaan vaihdettu noin 1,5 metrin etäisyydellä talon seinästä. Tämän rajan ulkopuolella lienee mahdollista tavata vielä vanhempia kulttuurikerroksia tai rakenteiden jäännöksiä.

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Kohteen sijaintikartta	3
1. Johdanto	4
2. Tutkimushistoria ja lähdeaineisto	5
3. Tutkittava alue ja sen historiallinen tausta.....	5
4. Tutkimusmenetelmät	9
5. Havainnot	10
6. Yhteenveto	20
Lähteet.....	21
Digitaalikuvaluettelo.....	22
Kartat	23

Arkisto- ja rekisteritiedot

Arkeologinen koekaivaus

Tutkimuslaitos: Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Kaivausjohtaja: FL Petro Pesonen
Tutkimuslupa: MV/140/05.04.01.02/2016

Kunta: Helsinki
Alue: Suomenlinna
Muinaisjäännöskohde: Suomenlinna (1000025127)
Rakennus C83 (Vaasan kasarmi)

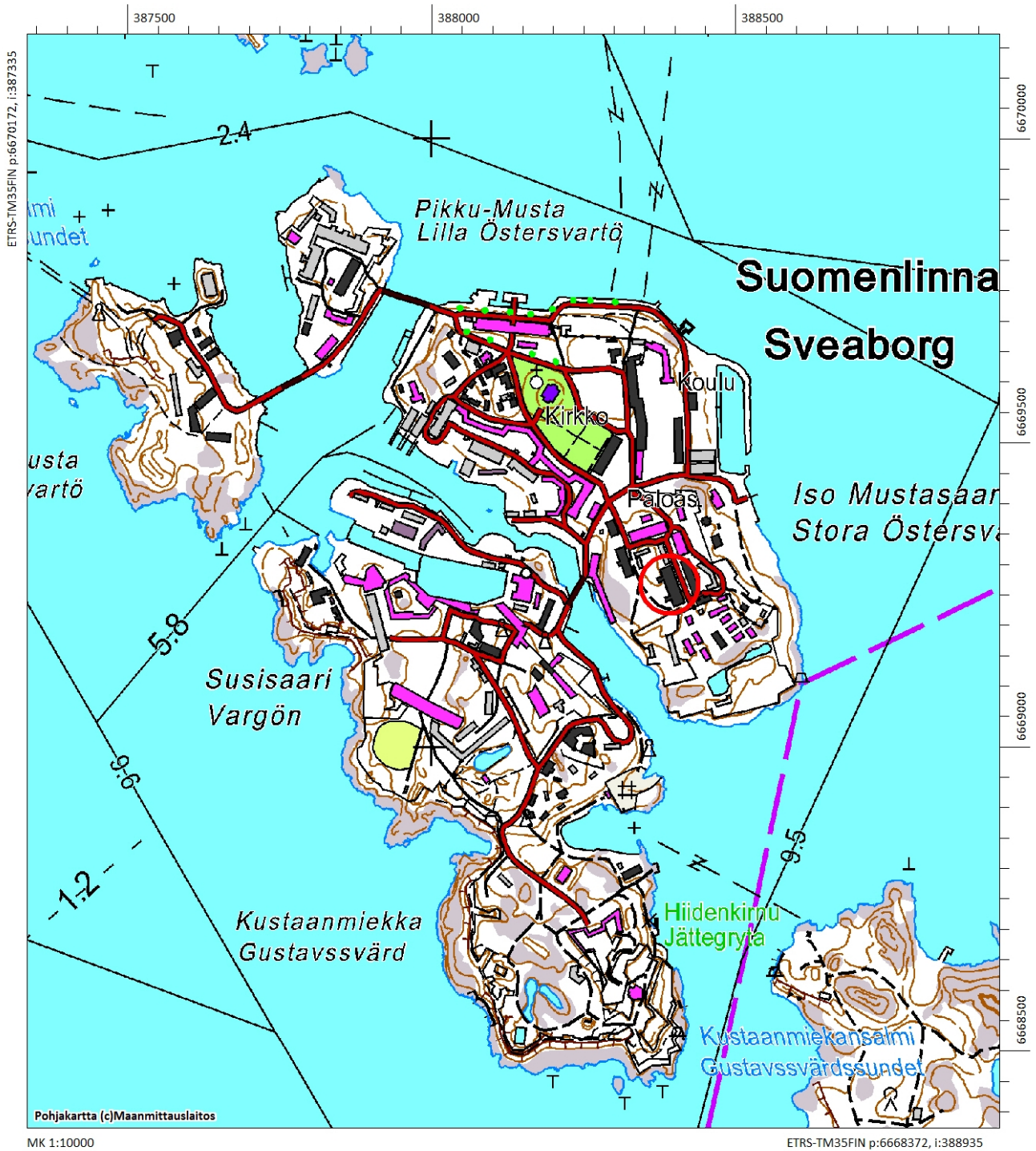
Kenttätöaika: 13.-16.9, 19.-20.9, 22.9 ja 28.9.2016
Peruskartta: L4133 (TM35-lehtijako), 203406 (Yleislehtijako),
tutkimusalueen koordinaatit P: 6669267, I: 388397, z= 13-15 m mpy
(ETRS-TM35FIN)

Tutkimusten rahoittaja: Suomenlinnan hoitokunta
Alkuperäinen raportti: Museoviraston arkisto, Helsinki
Kopio: Suomenlinnan hoitokunta, Helsingin kaupunginmuseo

Kaivauspinta-ala: 6,55 m²
Löydöt: -
Digitaalikuvat: AKDG 4903:1-29

Aikaisemmat tutkimukset: Vesa Laulumaa ja John Lagerstedt, Suomenlinnan kaupunkiarkeologisen selvityksen päivitys 2013
Suomenlinnassa on tehty runsaasti arkeologisia tarkastuksia ja valvontoja sekä maalla että veden alla Suomenlinnan edustalla

Kohteen sijaintikartta

Kohteen sijainti Suomenlinnassa merkitty punaisella ympyrällä. Mittakaava 1:10000.

1. Johdanto

Helsingin saaristossa sijaitsevan pääasiassa 1700-luvulla rakennetun Suomenlinnan linnoituksen Iso Mustasaarella tehtiin syksyllä 2016 koekaivauksia rakennuksen C83 (tykistökasarmi, Vaasan kasarmi) seinustoilla rakennuksen tulevaa korjausrakentamista silmällä pitäen. Koekaivausten tarkoituksena oli saada tietää mitä kosteusongelmaisen talon sokkelin kohdalla on. Samalla saataisiin tietoa mahdollisia tulevia putki- ja kaivoasennuksia varten. Arkeologisena tavoitteena oli myös saada selville kuinka lähelle talon sokkelia Suomenlinnassa monessa paikassa erottuva tumma purkujätteen sekainen kulttuurikerros ulottuu.

Rakennus C83 on alun perin rakennettu kasarmiksi vuosina 1849-1853, missä käytössä se oli vuoteen 1964. Vuosina 1972-1974 talo on korjattu asuinkäyttöön, mutta ongelmaksi ovat tulleet mm. ilmanvaihdon puutteellisuuden ja nykystandardien mukaisen tiivistämisen yhteensovittaminen. Talon sokkelirakenteiden kannalta keskeinen ongelma ovat talon alapohjaan valuvat vedet.

Suomenlinnan hoitokunta tilasi arkeologisen koekaivauksen Museoviraston Arkeologisilta kenttäpalveluilta. Koekaivaus toteutettiin samaan aikaan rakennuksen C86 valvonnan kanssa syyskuussa 2016. Suunnittelukokous pidettiin Suomenlinnassa 12.9.2016 ja kenttätyöpäiviä olivat C83:n osalta 13.-16.9, 19.-20.9, 22.9 ja 28.9.2016. Allekirjoittanut kaivoi yksin koekuopat, mittausdokumentointi tehtiin yhdessä apulaistutkija Johanna Sepän kanssa 22.9.2016. Sääolosuhteet olivat työn aikana kauniin aurinkoiset. Koekaivauksen jälki-työt on tehty joulukuussa 2016.

Helsingissä 14.12.2016

Petro Pesonen, FL

2. Tutkimushistoria ja lähdeaineisto

Suomenlinnan rakennuskantaa on selvitetty Museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan 1997 julkaisemassa kirjassa *Suomenlinnan rakennusten historia*. Myös Iso Mustasaarella sijaitsevan tykistökasarmin tai Vaasan kasarmin eli rakennuksen C83 historiaa on selvitetty kirjassa.¹

Museoviraston rakennushistorian osaston apulaistutkija Ritva Veijola-Reipas teki 2008 arkistotutkimuksena Suomenlinnan arkeologisen selvityksen, jossa käytettiin päälähteenä venäläisen insinöörikomennuskunnan karttamateriaaleja. Vuonna 2013 tutkimusta täydennettiin Ruotsin vallan aikaisen Kungliga krigsarkivetin Sveaborg-kokoelman piirustusten perusteella tehdyllä arkistoselvityksellä, jonka teki Museoviraston Arkeologisten kenttäpalveluiden tutkija John Lagerstedt. Samalla Suomenlinnan alueella tehtiin jonkin verran maastotutkimuksia. Projektin johtajana toimi Museoviraston Arkeologisten kenttäpalvelujen tutkija Vesa Laulumaa. Projektin loppuraporttiin yhdistettiin sekä Ruotsin että Venäjän vallan aikaisten karttojen ja piirustusten perusteella laadittu paikkatietokanta Suomenlinnan puretuista rakennuksista.

Vuoden 2016 arkeologisen koekaivauksen tärkeimpinä arkistolähteinä käytettiin edellä mainittuja tutkimuksia.

3. Tutkittava alue ja sen historiallinen tausta²

Kasarmi rakennettiin vuosina 1849-1853 kahtasataa perheellistä rivimiestä varten. Kolmikerroksisessa kasarmissa oli 24 tupaa, kaksi porraskäytävää ja kaksi käymälätornia. Seinät oli rapattu ja maalattu kalkkivärimultaseoksella. Ikkunalaudat oli päällystetty pellillä ja maalattu öljypohjaisella värimullalla. Käytävien lattiat oli laatoitettu. Alapohja oli tuuletettu 21 putken avulla ulos. Alakerrassa oli koko talon levyinen varastohuone, jossa on nykyinen alikäytäväholvi.

Valmistumisensa jälkeen 1854 rakennus muutettiin kuitenkin naimattoman miehistön kasarmiksi ja sinne tehtiin lavitsat ja varustekaapit 1180 sotilaalle. Koko varuskuntaa vahvistettiin sodan uhan vuoksi. Vuonna 1855 tehtiin mansardin muotoon suojakatto kahdesta hirsikerrasta ja maatäytöstä. Seuraavana vuonna maatäyttö kuitenkin jo poistettiin ja hirsilatомуksen päälle tehtiin pellistä nelilapainen aumakatto. Samana vuonna laivaston alainen merirakennusosasto ja sotaministeriön alainen maarakennusosasto yhdistettiin ja rakennus C83 luovutettiin maahallinnolle. Rakennuksessa tehtiin 1850-1860 mm. käymäläremontteja, 1860-luvulla kaikkiaan 14 huoneeseen pystytettiin kolmeen riviin pilarit suojakaton tueksi ja tehtiin uudet kaksikerroksiset lavitsat. Keskelle taloa rakennettiin neljä arestikoppia, holvikäytävä suljettiin ja otettiin varastoksi ja sinne rakennettiin kalteri-ikkuna ja suojaovi. Vuonna 1859 rakennukseen oli majoitettu suomalaisen sapööripataljoonan ja Viaporin tykistövaruskunnan miehistö.

Vuonna 1871 oli kaksi tupaa komppanioiden koulujen käytössä, kaksi räätälinverstaana, kaksi kansialana, kaksi tupaa vääpeleillä ja kolme varastona, neljä arestikoppia ja loput tuvat olivat linnoitustykistön naimattoman miehistön majoitustiloina. Vuosina 1877-1880 uuneja uusittiin, käymälöitä remontoitiin, lattiat uusittiin, ikkunat ja ovet korjattiin, suojakatto poistettiin, palkit vaihdettiin ja katepelti uusittiin. Portaiden as-

¹ Suomenlinnan rakennusten historia, s. 182-183..

² Luku on lyhennetty teoksesta Suomenlinnan rakennusten historia, s. 182-183.

kelmia ja kaiteita korjattiin, vesikatto maalattiin ja ilmanvaihtoa parannettiin erityisillä uuneilla. Vuonna 1889 alakerran varastohuone muutettiin asuinkäyttöön. Vuonna 1890 kasarmin piha päällystettiin mukula-kivillä. Kellarin kuivattamiseksi vedettiin salaoja rakennuksen etelä- ja länsisivuille. Koko talo tuli toisen linnoituspataljoonan neljän komppanian käyttöön. 1900-luvun alkuvuosina rakennusta korjailtiin edelleen.

Sotavankileirin aikaan vuosina 1918-1919 rakennus oli "vankikasarmi no 4". Suomen itsenäisyyden aikana rakennus oli 18.8.1964 saakka Vaasan Rannikkotykistöpatteriston kasarmina, josta rakennus on saanut nykyisin käytössä olevan nimensä. Vuosina 1972-1974 rakennus korjattiin asuinkäyttöön.

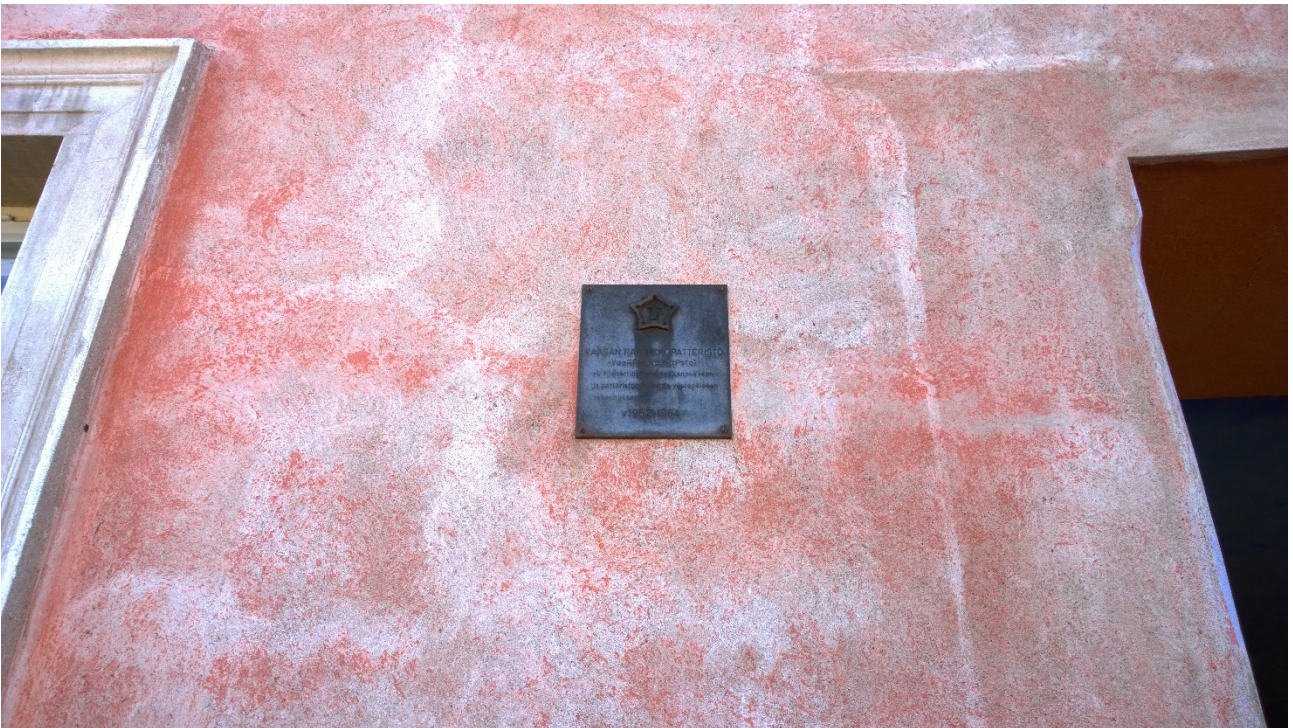
Vuonna 2013 tehdyn Suomenlinnan arkeologisen selvityksen mukaan ruotsalaisajalla (1747-1808) kasarmin kohdalla on ollut rakennus (O15-C) itä-länsisuuntaisena kasarmin keskeltä länteen holvikäytävän kohdalla ja länsipihalla. Venäläiskaudella kasarmin kohdalla ovat olleet samansuuntaisina sen kanssa rakennukset 202 ja 216 sekä pohjoispäädyssä osin rakennus 174. Kasarmin länsipihalla ovat olleet rakennukset 145-148. Näistä rakennukset 216 ja 174 ovat osittain samalla kohdalla kuin koekuoppa 3. Ruotsalaiskauden rakennus O15-C voi olla koekuopan 1 kohdalla. Rakennus O15-C on ollut varasto (materialbodär), joka näkyy ensimmäisen kerran rakennustöiden tilannetta vuonna 1750 kuvaavassa kartassa. Rakennukset 145-148 olivat puisia tarkemmin määrittelemättömiä taloja, samoin rakennus 174. Rakennukset 202 ja 216 olivat kaksikerroksisia asuinrakennuksia, jotka näkyvät vielä vuosien 1839 ja 1846 kartoilla.

Yleiskartta, Ison Mustasaaren linnoitustyöt vuonna 1791. Tällä kartalla kasarmin kohdalla ei ole lainkaan merkitty rakennuksia. Krigsarkivet, Sveaborg, Stora Öster Svartå, XI:144.

AKDG 4903:1. Vaasan kasarmi, rakennus C83, lännestä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:2. Vaasan kasarmin muistolaatta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Ote kartasta vuodelta 1846, jossa vanhat rakennukset ovat vielä kartalla uuden kasarmirakennuksen hahmotelman kohdalla. Venäläisen insinöörikomennuskunnan kartat. Kansallisarkisto: VeSa Suomenlinnan linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto C:0044.

Ison Mustasaaren kartta 1800-luvun puolenvälin jälkeen. Tällä kartalla kasarmi on jo nykyisessä muodossaan. Venäläisen insinöörikomennuskunnan kartat. Kansallisarkisto: VeSa Suomenlinnan linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto C:0052.

4. Tutkimusmenetelmät

Kohteen rakennuskannan historialliset vaiheet selvitettiin Ruotsin ja Venäjän vallan aikaisten karttojen ja piirrosten sekä 1995 ja 2013 Museovirastossa tehtyjen arkistotutkimusten perusteella.

Koekuoppien paikoista oli jo olemassa valmis suunnitelma, mutta katselmuksessa Suomenlinnan hoitokunnan kanssa yhden koekuopan paikkaa muutettiin siten, että talon länsiseinustalle kaivettiin vain kolme kuoppaa ja sen sijaan kaivettiin yksi kuoppa itäseinustalle. Näin koekuopat 1,2 ja 5 kaivettiin länsiseinustalle, koekuoppa 4 itäseinustalle ja koekuoppa 3 pohjoisseinustalle.

Koekuopat kaivettiin lapiolla. Aluksi tarkoituksena oli kaivaa kapeampia kaivantoja, mutta ensimmäisen koekuopan kaivussa kävi ilmi, että kapeaa kuoppaa oli mahdoton syventää riittävästi ja kuoppaa levennettiin noin metrin levyiseksi. Koska koekuopat jouduttiin jättämään auki joksikin aikaa ja pihapiirissä oli paljon liikettä, peitettiin ne trukkilavoilla. Lavojen käyttö rajoitti myös koekuoppien leveyttä, koska kuoppien piti jäädä selvästi lavaa kapeammaksi jotta reunat eivät olisi sortuneet. Keskimäärin kuopat olivat noin 1,3 m² kokoisia. Koekuoppa 3 jäi muita selvästi pienemmäksi ollen alle 1 m² suuruinen. Kuopat kaivettiin noin metrin syvyyteen. Koekuoppien yhteenlaskettu pinta-ala on 6,55 m².

Koekuopat ja niiden pohjakerroksessa näkyneet ilmiöt mitattiin takymetrillä. Keskeisiä mitattavia asioita olivat koekuoppien reunat, betonisokkelin reunat, salaojaputken sijainti sekä korkeusmittaukset. Koordinaatistona on Helsingin kaupungin käyttämä ETRS GK25 (N2000) –koordinaatisto. Digitaalinen pohjakartta on saatu käyttöön Suomenlinnan hoitokunnalta. Jokaisesta koekuopasta piirrettiin toinen pitkä profiilileikkaus. Profiilipiirrokset ovat vain skemaattisia siten, että profiilit on piirretty ikään kuin maanpinta olisi täsmälleen vaakatasossa vaikka esimerkiksi koekuopassa 3 viettoa on metrin profiilin matkalle 15 cm. Lisäksi dokumentoinnissa käytettiin valokuvausta digitaalikameralla. Löytöjä otettiin näytteeksi koekuopan 1 mahdollisen kulttuurikerroksen pinnasta ja koekuopan 4 purkujätekerroksesta. Näitä ei ole kuitenkaan otettu kokoelmiin.

Suomenlinnan vankila hoiti koekuoppien täyttämisen ja maisemoinnin dokumentoinnin jälkeen.

AKDG 4903:17. Rakennuksen c83 etupiha, kaakosta.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

5. Havainnot

Talon ympärille on mahdollisesti 1970-luvun remontin aikana tehty kauttaaltaan betonisokkeli, jonka yläpinnan korko ja syvyys maan pinnasta vaihtelee paikasta riippuen noin 14-15 m mpy välillä ja 20-60 cm syvyydellä. Myös betonisokkelin leveys ja korkeus vaihtelee, se näyttäisi olevan vähintään 60 cm korkea ja 30-40 cm leveä. Koekuopissa 1 ja 2 betonisokkelin alla on puualusta, koekuopassa 4 betoni on valettu kalli-
on päälle. Koekuoppia 3 ja 5 ei saatu kaivettua niin syvälle, että perustamistapa olisi selvinnyt. Betonin ja salaojaputken päällä on kaksinkertainen vuorivillakerros 30-60 cm syvyydellä maan pinnasta. Sokkelia kai-
vettaessa on leikattu mahdollista kulttuurikerrosta ja/tai purkujätekerrosta. Vain koekuopassa 3 tästä ei saatu lainkaan havaintoa. Länsiseinustan pohjoisosassa (koekuopat 1 ja 2) vanhaa kerrosta on leikattu viis-
tosti, betonisokkeli ja salaojaputki on sijoitettu paikalleen ja kuoppa on täytetty hiekalla. Länsiseinustan eteläosassa (koekuoppa 5) kaivettu kuoppa on täytetty myllätyllä purkujätekerroksella ja hiekalla. Talon itäseinustalla (koekuoppa 4) salaojaputken ympärillä on käytetty lekasoraa, sen päälle on laitettu takaisin myllättyä purkujätekerrosta ja villan päällä vasta on hiekkaa. Pohjoisseinämältä vanha kerros näyttäisi vie-
dyn kokonaan pois ja maa on vaihdettu hiekaksi. Salaojaputki on paikasta riippuen 70-100 cm syvyydellä.

Koekuoppa 1 kaivettiin talon länsiseinustalle, holvikäytävästä noin neljä metriä luoteeseen. Kuoppaa kaivet-
tiin aluksi vain 40 cm levyisenä, mutta sitä oli välttämätöntä laajentaa jotta kaivua voitaisiin jatkaa syvem-
mälle. Koekuopan laajuus oli lopulta noin 1,45 x 1,0 m. 40 cm leveä betonisokkeli oli 75 cm korkea ja sen
pinta oli 18 cm maan pinnan alapuolella. Betonin alla oli puuta. Kaksinkertainen eristevillalevy oli 25-30 cm
syvyydellä ja sen alla oli soraa/täytehiekkaa. Salaojaputki oli asennettu 75 cm syvyyteen sorakerrokseen.
Sokkelia kaivettaessa on leikattu viistosti mahdollista vanhaa kulttuurikerrosta, jonka rajapinnasta kerätyt
löydöt olivat kuitenkin lähinnä resentejä: nauloja, kaakelia, peltiä, ikkuna- ja pullolasia, luuta sekä kuula-
kärkikynän osa. Kallion pinta oli 90-100 cm syvyydessä ja kallio viettää selvästi rakennukseen päin. Kallion
pinnassa maa oli erittäin kosteaa suunnilleen salaojaputken tasosta alaspäin.

*AKDG 4903:3. Koe-
kuoppa 1 sijainti c83
keskiholvin vieressä,
etelästä. Kuvaaja:
Petro Pesonen.*

AKDG 4903:4. Koe-
kuoppa 1, lounaasta.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:5. Koe-
kuoppa 1, profiili,
luoteesta. Kuvaaja:
Petro Pesonen.

AKDG 4903:6. Koe-
kuoppa 1 pohjassa,
kaakosta. Kuvaaja:
Petro Pesonen.

Koekuoppa 2 kaivettiin talon länsiseinustalle pohjoisemman porrashuoneen pohjoispuolelle, talon nurkasta noin 6,5 metriä etelään. Koekuopan laajuus oli noin 1,45 x 1,0 m. 40 cm leveä betonisokkeli on 60 cm korkea ja sen pinta oli 32 cm maan pinnan alapuolella. Sokkelin päällä oli joitakin tiiliä. Kuten koekuopassa 1, myös tässä betonin alla oli puualusta. Koekuoppaan sattui betonikaivo, jonka pinta oli hieman sokkeliä korkeammalla. Kaivosta lähti salaojaputki noin 60 cm syvyydellä maanpinnasta. Putki on asennettu hiekkakerrokseen. Täällä mahdollista vanhaa kulttuurikerrosta on myös leikattu viistosti. Tämän kerroksen pinnassa oli luita, lasia, piiposliinia, punasavikeramiikkaa ja rautanauvoja. Kallion pinta oli kaivon länsipuolella noin 85 cm syvyydessä ja se vaikutti viettävän rakennukseen päin. Kallion pinnassa oli kivenlohkareita ja salaojaputken alapuolella maa oli hyvin märkää.

AKDG 4903:7. Koekuoppa 2, profiili, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:8. Koekuoppa 2 pohjassa, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:9. Koe-
kuoppa 2, profiili,
luoteesta. Kuvaaja:
Petro Pesonen.

AKDG 4903:10. Koe-
kuoppa 2, kivilohka-
reita mahdollisesti
kallion pintaa vasten,
kaakosta. Kuvaaja:
Petro Pesonen.

AKDG 4903:11. Koe-
kuoppa 2, betonin alla
olevaa puuta, kaakos-
ta. Kuvaaja: Petro
Pesonen.

AKDG 4903:12. Löytö-
jä koekuopasta 2.
Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:13. Koe-
kuopan 2 sijainti, lou-
naasta. Kuvaaja: Pet-
ro Pesonen.

AKDG 4903:26. Koe-
kuoppa 2 täytettynä,
länneestä. Kuvaaja:
Petro Pesonen.

Koekuoppa 3 kaivettiin talon pohjoisseinustalle rakennusten C83 ja C82 väliselle käytävälle, talon C83 luoteisnurkasta noin 12 metriä itään. Koekuopan laajuus oli noin 1,1 x 0,9 metriä. Betonisokkelin pinta oli 60-70 cm syvyydellä maan pinnasta ja sen sekä samalla korkeudella olevan salaojaputken päällä oli vuorivillakerros jonka päällä 55 cm paksu täyttöhiekkakerros. Heti villan alla kuopan luoteispäässä oli isoja kiviä. Kuoppaa kaivettiin kiven ja betonin välissä aina 1,1 metrin syvyydelle, mutta tässäkin syvyydessä maa oli edelleen samaa täyttöhiekkaa, johon putkikin on asennettu.

AKDG 4903:14. Koekuoppa 3 55 cm syvyydellä, jossa vuorivillakerros, luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:15. Koekuopan 3 sijainti talojen välissä, koillisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:16. Koekuoppa 3, profiili, koillisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:27. Koekuoppa 3 täytettynä, koillisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Koekuoppa 4 kaivettiin talon itäseinustalle vastapäätä rakennusta C84, talon C83 koillisnurkasta seitsemän metriä etelään. Koekuopan laajuus oli noin 1,45 x 0,95 metriä. Betonisokkeli on valettu kallion päälle, joka täällä viettää rakennuksesta pois päin. Kallion pinta oli talon seinustalla noin 85 cm syvyydellä ja betonisokkelin pinta noin 25 cm syvyydellä. Vuorivillalla oli peitetty sekä betonisokkeli että sen vieressä myllättyä purkujätterrosta 1,15 metrin leveydeltä. Tämän kerroksen alla oli lekasoraa, johon salaojaputki on asennettu metrin syvyyteen. Salaojaputki oli kahden kalliopinnan välisessä kolossa. Lekasoraa ei saatu poistettua kokonaan, mutta se jatkui ainakin 1,1 metrin syvyyteen. Koekuopan 4 purkujätterroksessa oli liitupiipun paloja.

AKDG 4903:30. Liitupiipun paloja koekuopan 4 purkujätterroksesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:20. Koekuoppa 4, profiili, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:21. Koekuoppa 4 pohjassa, kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:22. Koekuoppa 4, profiili, luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:28. Koekuoppa 4 täytettynä, koillisesta.

Koekuoppa 5 kaivettiin talon länsiseinustalle, noin neljä metriä pohjoiseen rakennuksen lounaisnurkasta. Koekuopan laajuus oli noin 1,4 x 0,8 metriä. Kuopan reunat kuitenkin sortuivat seinän vierestä niin, että sen leveys oli seinän lähellä lopulta 1,2 metriä. Betonisokkelin pinta oli 53 cm syvyydellä ja salaojaputki oli asennettu täyttöhiekkaan 63 cm syvyyteen. Sokkelin ja putken päällä oli kerros vuorivillaa. Purkujätettä oli käytetty hyväksi myös kuopan täytössä ja sitä jatkui ainakin 1,3 m syvyyteen. Tämän syvemmälle kuoppaa ei pystynyt kaivamaan kivien vuoksi.

AKDG 4903:23. Koekuoppa 5, villan pinta, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:24. Koe-kuoppa 5, profiili, luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:25. Koe-kuoppa 5 pohjassa, luoteesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903:29. Koe-kuoppa 5 täytettynä, lännestä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

6. Yhteenveto

Suomenlinnan linnoituksen Iso Mustasaassa tehtiin syksyllä 2016 koekaivauksia rakennuksen C83 (tykistökasarmi, Vaasan kasarmi) seinustalla rakennuksesta tekeillä olevan taloteknisen selvityksen tueksi. Koekaivausten tarkoituksena oli saada tietää mitä kosteusongelmaisen talon sokkelin kohdalla on. Samalla saataisiin tietoa mahdollisia tulevia putki- ja kaivoasennuksia varten. Arkeologisena tavoitteena oli myös saada selville kuinka lähelle talon sokkeliä Suomenlinnassa monessa paikassa erottuva tumma purkujätteen sekapinnoitus ulottuu.

Rakennus C83 on alun perin rakennettu kasarmiksi vuosina 1849-1853, missä käytössä se oli vuoteen 1964. Vuosina 1972-1974 talo on korjattu asuinkäyttöön. Alueella on sijainnut aiempia rakennuksia sekä ruotsalais- että venäläiskaudella. Aiempia arkeologisia tutkimuksia rakennuksen tuntumassa ei ole tehty. Samaan aikaan koekaivauksen kanssa tehtiin myös rakennuksen C86 sokkelin luona kaivutöitä, johon liittyi arkeologinen valvonta ilman jatkuvaa läsnäoloa.

Koekuoppia kaivettiin viisi kappaletta, yhteispinta-alaltaan 6,55 m². Kuopista kolme sijaitti talon länsiseinustalla, yksi pohjois- ja yksi itäseinustalla. Kuopat kaivettiin 1-1,3 metrin syvyyteen ja ne dokumentoitiin valokuvaamalla, piirtämällä ja mittaamalla. Rakennuksen seinän viereen on (mahdollisesti 1970-luvulla) tehty betonisokkeli, ympäröivät maat on vaihdettu ja täyttöhiekkana on asennettu salaojaputki. Sokkeli ja putki on suojattu vuorivillalla. Erityisesti talon länsiseinustan pohjoisosassa maa oli putkien alapinnalta lähtien hyvin märkää ja vesi vaikutti valuvan kallion pintaa pitkin talon perustuksia kohti. Tämä viittaa siihen, että salaojitus on erityisesti täällä epäonnistunut.

Selvää, ehjää kulttuurikerrosta ei koekuopilla tavoitettu, ei myöskään mitään kasarmia vanhempien rakenteiden jäännöksiä. Vaikuttaa siltä, että salaojituksen ja uuden sokkelin teon yhteydessä maat on kokonaan tai lähes kokonaan vaihdettu noin 1,5 metrin etäisyydellä talon seinästä. Tämän rajan ulkopuolella lienee mahdollista tavata vielä vanhempia kulttuurikerroksia tai rakenteiden jäännöksiä.

Lähteet

Arkistot

Kansallisarkisto, Helsinki: Venäläiset sotilasasiakirjat, venäläisen insinöörikomennuskunnan piirustusarkisto.

Kungliga krigsarkivet, Tukholma: Sveaborg-kokoelma (aineisto oli käytössä digitoituna Museoviraston palvelimelta).

Museoviraston arkisto, Helsinki: Laulumaa V. & Lagerstedt, J. 2013. Helsinki, Suomenlinna – Suomenlinnan kaupunkiarkeologisen selvityksen päivitys.

Painetut lähteet

Suomenlinnan rakennusten historia 1997. *Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 17*. Helsinki: Suomenlinnan hoitokunta.

Digitaalikuvaluettelo

Valokuvat on talletettu WebMusketti-järjestelmään. Kuvaaja: Petro Pesonen.

AKDG 4903	Aihe	Pvm
1	Vaasan kasarmi, rakennus C83, lännestä.	13.9.2016
2	Vaasan kasarmin muistolaatta.	14.9.2016
3	Koekuoppa 1 sijainti c83 keskiholvin vieressä, etelästä.	13.9.2016
4	Koekuoppa 1, lounaasta.	13.9.2016
5	Koekuoppa 1, profiili, luoteesta.	14.9.2016
6	Koekuoppa 1 pohjassa, kaakosta.	14.9.2016
7	Koekuoppa 2, profiili, kaakosta.	15.9.2016
8	Koekuoppa 2 pohjassa, kaakosta.	15.9.2016
9	Koekuoppa 2, profiili, luoteesta.	15.9.2016
10	Koekuoppa 2, kivilohkareita mahdollisesti kallion pintaa vasten, kaakosta.	15.9.2016
11	Koekuoppa 2, betonin alla olevaa puuta, kaakosta.	15.9.2016
12	Löytöjä koekuopasta 2.	15.9.2016
13	Koekuopan 2 sijainti, lounaasta.	15.9.2016
14	Koekuoppa 3 55 cm syvyydellä, jossa vuorivillakerros, luoteesta.	15.9.2016
15	Koekuopan 3 sijainti talojen välissä, koillisesta.	15.9.2016
16	Koekuoppa 3, profiili, koillisesta.	16.9.2016
17	Rakennuksen c83 etupiha, kaakosta.	15.9.2016
18	Koekuopan 4 sijainti, koillisesta.	19.9.2016
19	Koekuoppa 4, villan pinta, koillisesta.	19.9.2016
20	Koekuoppa 4, profiili, kaakosta.	19.9.2016
21	Koekuoppa 4 pohjassa, kaakosta.	19.9.2016
22	Koekuoppa 4, profiili, luoteesta.	19.9.2016
23	Koekuoppa 5, villan pinta, lounaasta.	20.9.2016
24	Koekuoppa 5, profiili, luoteesta.	20.9.2016
25	Koekuoppa 5 pohjassa, luoteesta.	20.9.2016
26	Koekuoppa 2 täytettynä, lännestä.	28.9.2016
27	Koekuoppa 3 täytettynä, koillisesta.	28.9.2016
28	Koekuoppa 4 täytettynä, koillisesta.	28.9.2016
29	Koekuoppa 5 täytettynä, lännestä.	28.9.2016
30	Liitupiipun paloja koekuopan 4 purkujätekerroksesta.	14.12.2016

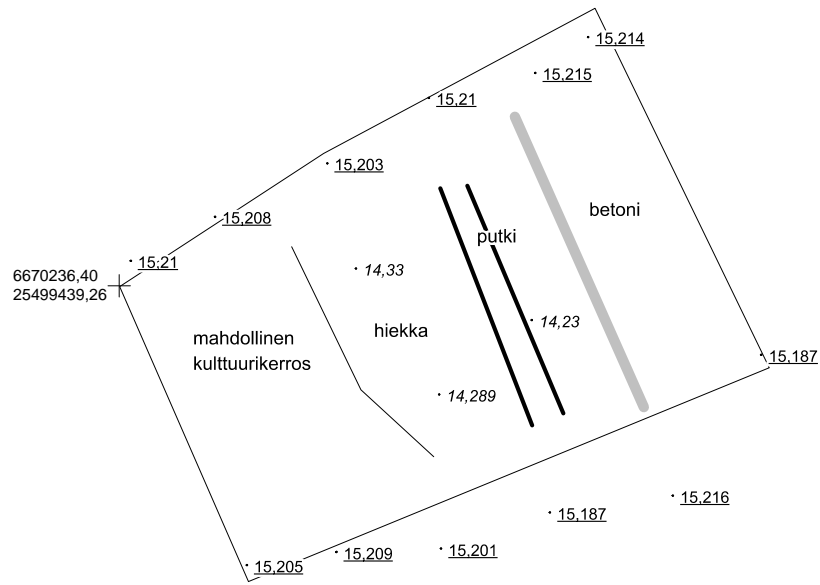

◆ koekuopat 1-5

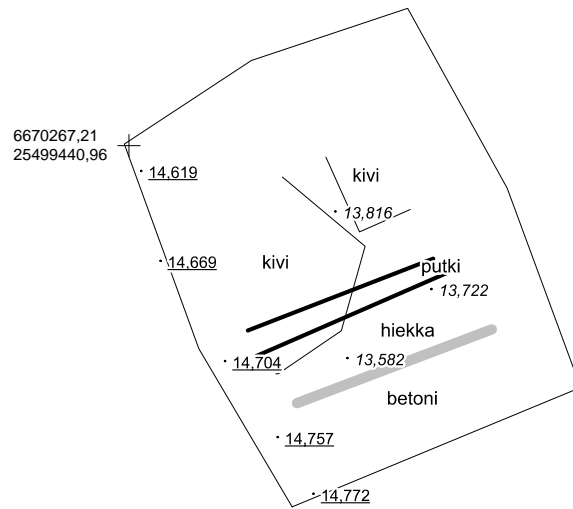

Helsinki Suomenlinna C83 (1000025127) Petro Pesonen 2016		Yleiskartta 1:500 Pohjakartta Suomenlinnan hoitokunta	
piirt. Petro Pesonen 2016		Koord.: ETRS-GK25 Korkeus: N2000	kartta 1
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			

Koekuoppa 1

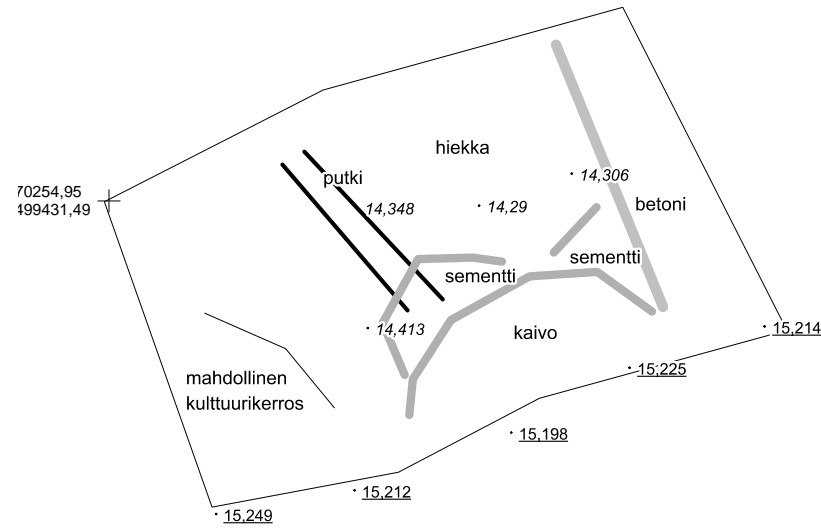
Koekuoppa 3

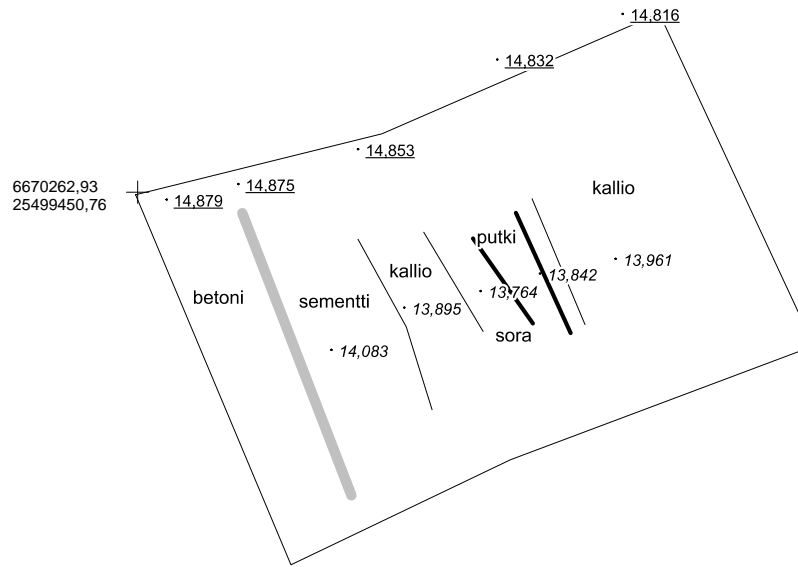
Koekuoppa 5

Koekuoppa 2

Koekuoppa 4

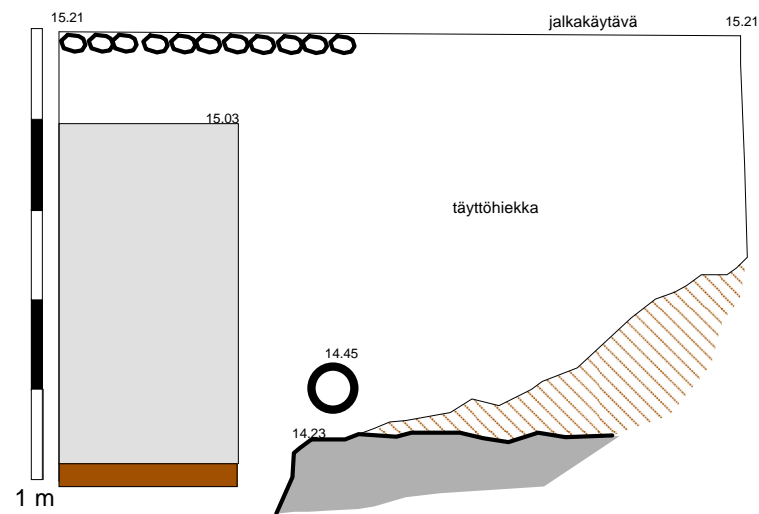

14.853 korkeus m mpy (pintaluku)
 14.083 korkeus m mpy (pohjaluku)

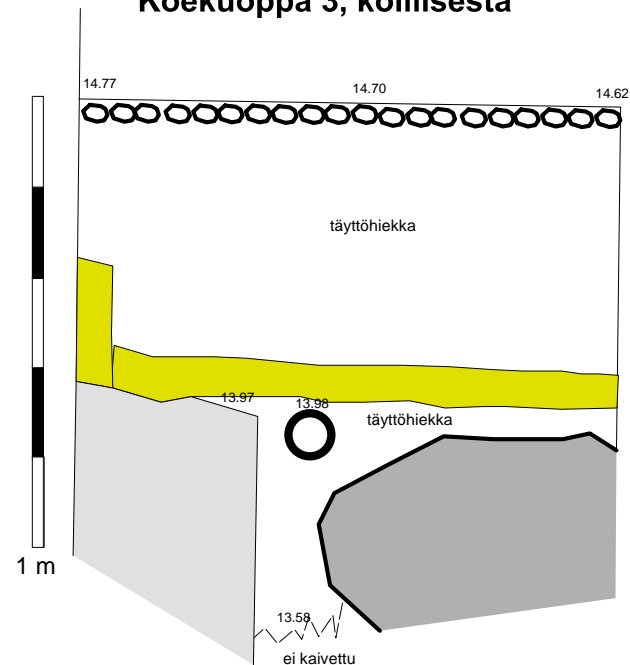

Helsinki Suomenlinna C83 (1000025127)	Koekuoppien pohjatasot mk 1:20	
Petro Pesonen 2016		
piirt. Petro Pesonen 2016	Koord.: ETRS GK25 Korkeus: N2000	kartta 2
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT		

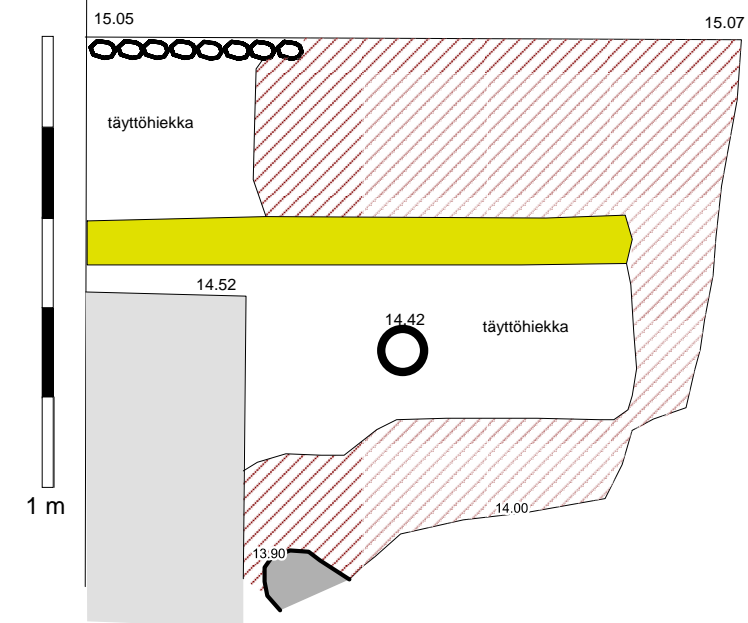
Koekuoppa 1, luoteesta

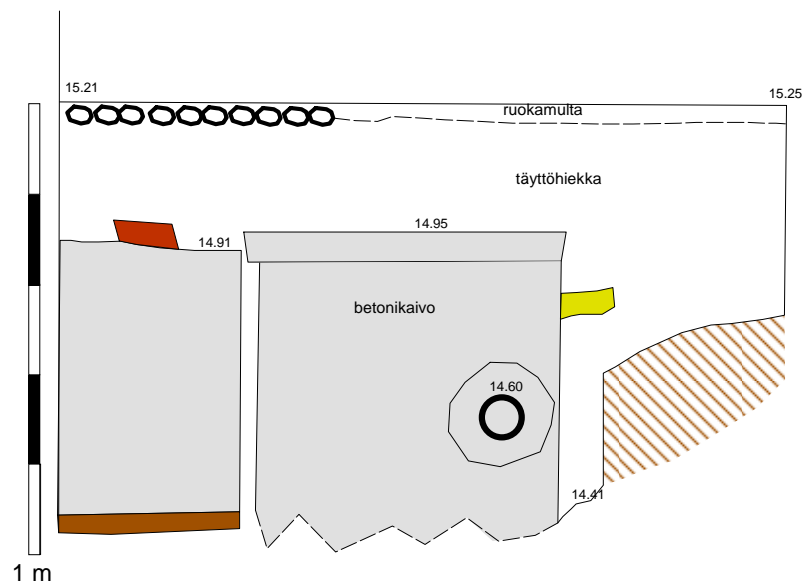
Koekuoppa 3, koillisesta

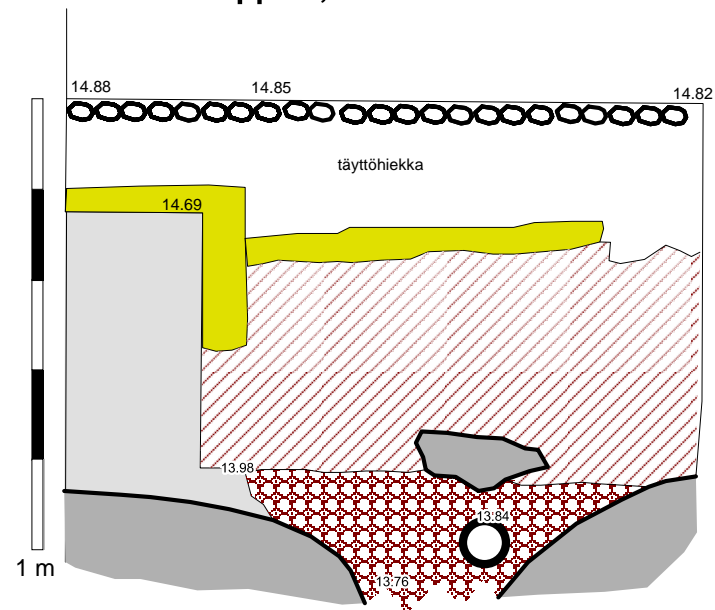
Koekuoppa 5, luoteesta

Koekuoppa 2, luoteesta

Koekuoppa 4, kaakosta

- betoni
- vuorivilla
- kivi, kallio
- mukulakiveys
- mahdollinen kulttuurikerros
- purkujätekerros
- lekasorakerros
- salaojaputki
- tiili
- puu

Helsinki Suomenlinna C83 (1000025127)		Koekuoppien skemaattiset profiilit mk noin 1:16,7	
Petro Pesonen 2016			
piirt. Petro Pesonen 2016	Koord.: ei koord Korkeus: N2000	kartta 3	
MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT			